

Tisková zpráva

Názory veřejnosti na přijatelnost půjček a míru zadlužení občanů a státu – duben 2025

- ⊙ Nejprůjemnější jsou pro českou veřejnost půjčky na bydlení (79 %), podnikání (74 %) a studium (72 %), naopak nejméně přijatelné jsou půjčky na dovolenou (3 %) a na vánoční dárky (5 %).
- ⊙ Názory na přijatelnost půjčky na bydlení, podnikání, studium a auto se liší v závislosti na věku (mladší uvádějí vyšší přijatelnost), vzdělání (vzdělanější uvádějí vyšší přijatelnost) a na hodnocení příjmu domácnosti (ti, kteří lépe vycházejí s příjmy, uvádějí vyšší přijatelnost půjček). U dalších položek statisticky významná vazba nebyla zjištěna.
- ⊙ Necelé tři čtvrtiny (72 %) dotázaných pokládají míru zadlužení obyvatelstva za vysokou, u státu to je to o více než 11 procent více (83 %), přičemž 41 % zadlužení státu považuje za velmi vysoké.
- ⊙ 91 % dotázaných považuje půjčky za riziko. Zároveň 70 % je přesvědčeno, že půjčování peněz a pořizování si věcí na dluh je v dnešní době přirozenou součástí života. A jen 35 % dotázaných si myslí, že za půjčky se musí člověk tak trochu stydět.
- ⊙ Pouze 17 % dotázaných souhlasí s tím, že půjčovat si peníze se vyplatí.

Zpracoval:

Milan Tuček

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR

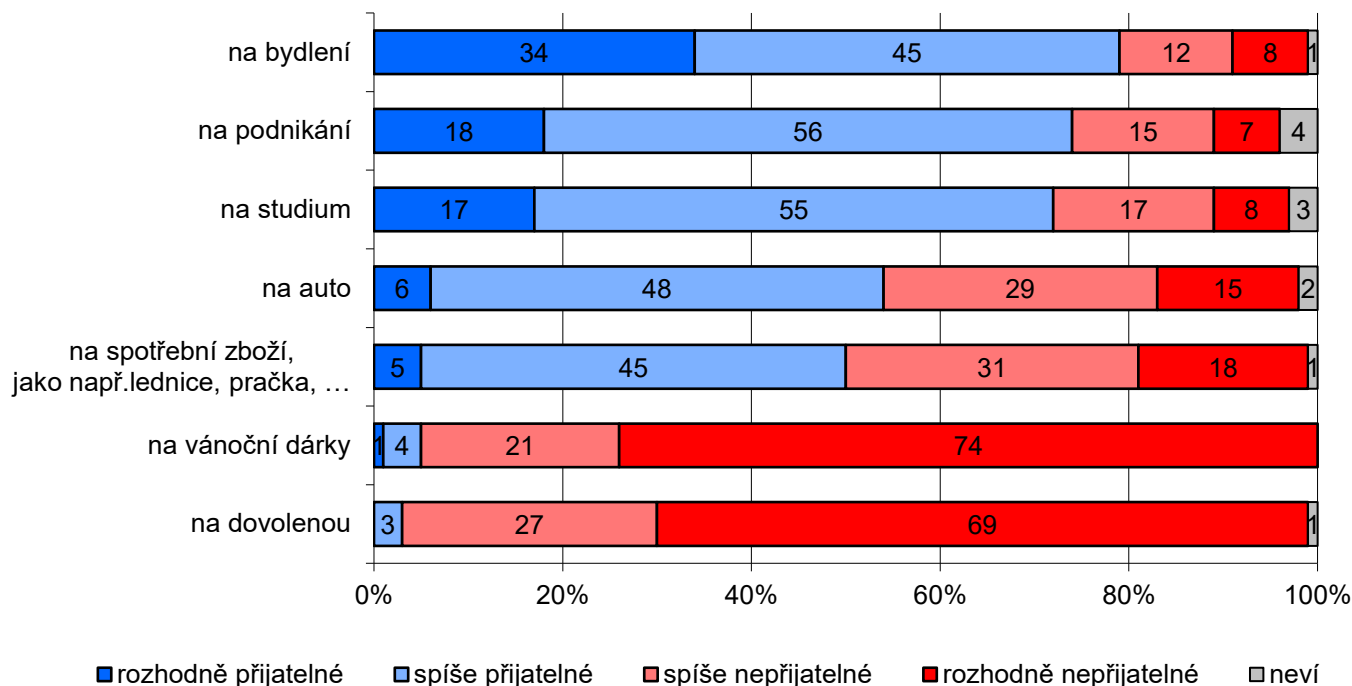
Tel.: 210 310 593, milan.tucek@soc.cas.cz

V rámci dubnového šetření realizovaného prostřednictvím Panelu Naše společnost zařadilo CVVM i sadu otázek týkajících se půjčování si peněz a zadluženosti občanů a státu. Respondenti byli konkrétně dotazováni na jejich názor na přijatelnost zadlužování v různých oblastech, poté byly položeny otázky na míru zadluženosti jak občanů, tak státu a následně pak na půjčky a zadlužení obecně.

Nejdříve respondenti v baterii otázek vyjadřovali své postoje k tomu, na co je přijatelné či nepřijatelné půjčovat si peníze (viz graf 1). V největší míře jsou akceptovány půjčky na bydlení, které jsou přijatelné pro 79 % dotázaných, dále pak půjčky na podnikání (74 %) a na studium (72 %). O trochu více než polovina dotázaných považuje za přijatelné půjčky na auto (54 %), přesná polovina respondentů považuje za přijatelné půjčky na spotřební zboží. Co se týče půjček na dovolenou, ve vztahu k nim naprosto převažuje nesouhlasný názor. Půjčky na dovolenou považuje za nepřijatelné 96 % dotázaných, přičemž krajní variantu (rozhodně nepřijatelné) volilo sedm z deseti respondentů (69 %). Půjčky na vánoční dárky jsou hodnoceny obdobně. Pro 95 % dotázaných jsou nepřijatelné – krajní variantu nepřijatelnosti zvolilo dokonce 74 % dotázaných.

Graf 1: Přijatelnost či nepřijatelnost půjčování si peněz v následujících případech¹

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Panel Naše společnost PNS_2504, 4. 4. - 19. 4. 2025, 1781 respondentů starších 15 let, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

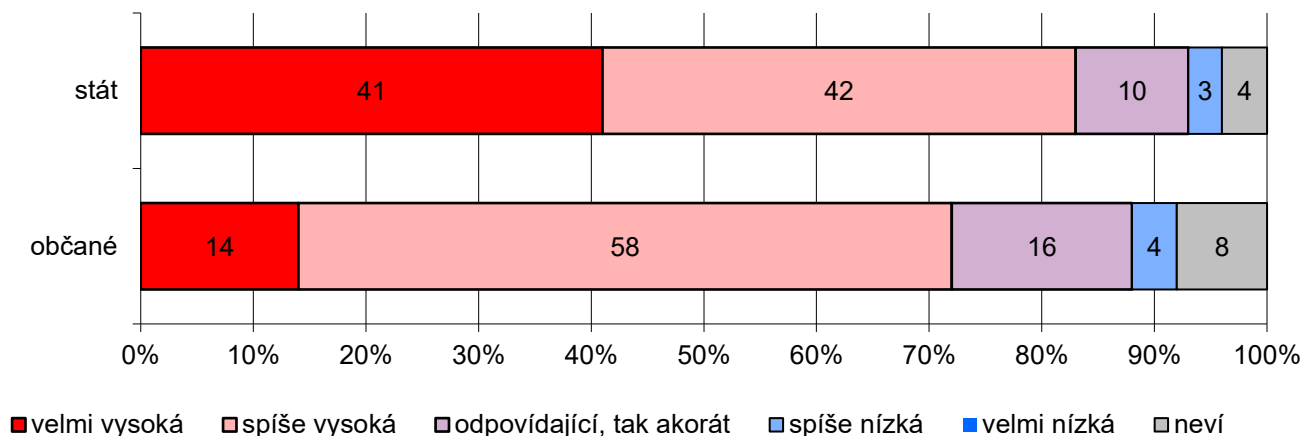
Faktorová analýza (59 % vyčerpané variance) odhalila dva (očekávané) vzájemně nezávislé faktory. První z nich zahrnuje přijatelnost půjček na bydlení, studium a podnikání, a překvapivě také auto, druhý (ne)přijatelnost půjček na vánoční dárky a dovolenou. Půjčky na spotřební zboží spadají do obou faktorů a vyjadřují tak určitou nejednoznačnost názorů na tento druh půjček, jež mohou být vnímány jako určitý nadstandard ve smyslu dražších vánočních dárků, nebo nezbytnost ve smyslu auta, bydlení a podobně.

Další rozbor ukázal, že u přijatelnosti půjček dochází k diferenciaci hlavně mezi různými věkovými skupinami. Pro starší lidi, (především ty nad 65 let věku), jsou půjčky napříč všemi sledovanými oblastmi o něco méně přijatelné, naopak pro lidi do 29 let jsou půjčky více přijatelné. Největší rozdíly byly zjištěny u půjček na bydlení („rozhodně přijatelné“ 22 % mezi dotázanými staršími 65 let, kdežto 51 % mezi dotázanými ve věku do 29 let). Korelační koeficient mezi věkem a půjčkou na bydlení má hodnotu 0,21. U půjčky na auto byla korelace 0,18 a u podnikání 0,13. Stejně podstatný byl vliv subjektivního hodnocení dostatečnosti příjmu domácnosti. Vyjádřeno korelacemi: bydlení 0,21, podnikání 0,22, což znamená, že čím hůře lidé vycházejí s příjmy, tím více odmítají přijatelnost půjček na bydlení a podnikání. U půjčky na auto byla korelace statistiky nevýznamná (0,02). O trochu nižší byl vliv dosaženého vzdělání (korelace s bydlením -0,17, s autem -0,09, s podnikáním -0,19 – záporné hodnoty znamenají, že čím vyšší vzdělání, tím vyšší přijatelnost půjček).

¹ Znění otázky: „Je podle Vás přijatelné či nepřijatelné půjčovat si peníze v následujících případech? a) Na bydlení, b) na studium, c) na spotřební zboží jako např. lednice, pračka, televize, nábytek, d) na auto, e) na dovolenou, f) na podnikání, g) na vánoční dárky.“ Varianty odpovědí: rozhodně přijatelné, spíše přijatelné, spíše nepřijatelné, rozhodně nepřijatelné, neví.

V návaznosti na tuto baterii otázek na půjčování byl zjišťován jednak názor na míru zadlužení běžných občanů ČR, jednak názor na míru zadlužení České republiky jako státu.²

Graf 2: Současná míra zadlužení státu a běžných občanů ČR (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Panel Naše společnost PNS_2504, 4. 4. - 19. 4. 2025, 1781 respondentů starších 15 let, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

Přes 80 % dotázaných uvedlo, že míra zadlužení státu je vysoká, více než dvě pětiny z nich dokonce, že je velmi vysoká. U zadlužení občanů je hodnocení méně katastrofické, ale přesto 72 % dotázaných uvedlo, že míra zadlužení je vysoká s tím, že krajní hodnocení uvedlo jen 14 %.

Podrobnější analýza ukázala, že na hodnocení míry zadluženosti státu má vliv věk, vzdělání a deklarované obtíže při vycházení s příjmy domácnosti. V případě věku dotázaní do 20 let uváděli odpověď „velmi vysoké“ v 22 %, respondenti nad 65 let v 45 % odpovědí. Ti, kteří deklarovali obtížnou příjmovou situaci domácnosti, uvedli „velmi vysokou“ zadluženost státu v 58 %, kdežto ti, co jsou v pohodě, ve 25 % odpovědí. Vliv dosaženého vzdělání se projevil v méně negativním hodnocení vysoké zadluženosti státu mezi respondenty s vysokou školou 31 %, oproti 41 % u lidí se středním vzděláním s maturitou a 45 % mezi těmi bez maturitního vzdělání. V hodnocení zadluženosti občanů byl vliv zmíněných charakteristik obdobný.

Nakonec části věnované půjčkám a zadlužování byla dotázaným předložena baterie výroků o půjčování a pořizování věcí na dluh, s nimiž měli vyjádřit buď souhlas, nebo nesouhlas (viz graf 3).³ Největší názorová shoda panuje u výroku, že půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je vždy rizikem. S tímto výrokem souhlasí 91 % respondentů (rozhodně souhlasí 46 % dotázaných a 45 % dotázaných vyjadřuje svůj souhlas možností „spíše souhlasím“). O dvacet procentních bodů méně dotázaných (70 %) souhlasí s výrokem, že půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je v dnešní době přirozenou součástí života, ovšem rozdělení míry souhlasu je odlišné (10 % rozhodně souhlasí a 60 % spíše souhlasí). Výrok o správnosti či nesprávnosti půjčování si peněz dělí soubor dotázaných v poměru 3 ku 2. S výrokem o nesprávnosti půjčování si peněz souhlasí 59 % dotázaných, a naopak nesouhlas s ním vyjadřuje 38 %. Výrok o tom, že lidé by se měli za půjčování si peněz nebo pořizování věcí na dluh stydět, podporuje asi třetina dotázaných (7 % rozhodně souhlasí a 28 % spíše souhlasí). Naopak necelé dvě třetiny se studem nesouhlasí (46 % spíše nesouhlasí a 15 % rozhodně nesouhlasí). Nejnižší (méně než pětinová) míra souhlasu je s výrokem, že „dluhy

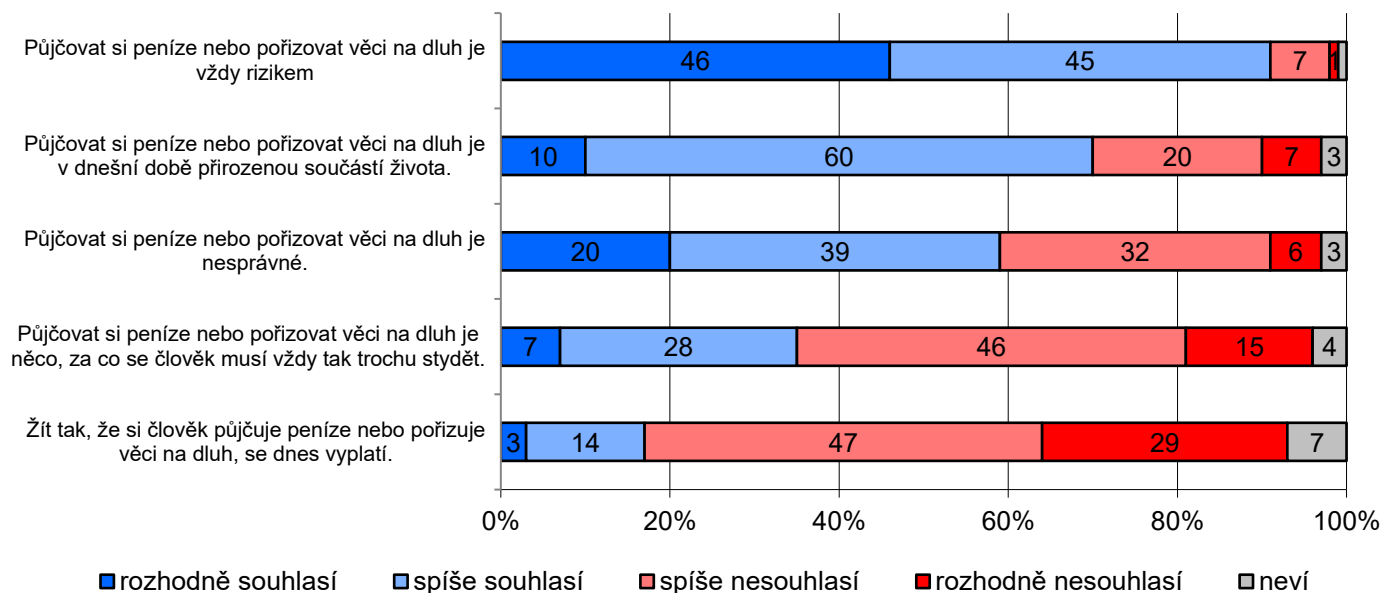
² Znění otázky: „Podle Vašeho názoru, jaká je v současnosti míra zadlužení u a) běžných občanů České republiky, b) České republiky jako státu?“ Varianty odpovědi: velmi nízká, spíše nízká, odpovídající, tak akorát, spíše vysoká, velmi vysoká.

³ Znění otázky: „Nyní si přečtete několik výroků o půjčování si peněz nebo pořizování věcí na dluh. U každého prosím označte, nakolik s ním souhlasíte či nesouhlasíte.

a) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je nesprávné. b) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je v dnešní době přirozenou součástí života. c) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je něco, za co se člověk musí vždy tak trochu stydět. d) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je vždy rizikem. e) Žít tak, že si člověk půjčuje peníze nebo pořizuje věci na dluh, se dnes vyplatí.“ Možnosti odpovědí: rozhodně souhlasí, spíše souhlasí, spíše nesouhlasí, rozhodně nesouhlasí, neví.

se vyplatí“ (17 %), podíl nesouhlasných odpovědí je tříčtvrtinový (76 % dotázaných). U všech výroků bylo zanedbatelné nebo jen velmi malé procento odpovědí „nevím“.

Graf 3: Míra (ne)souhlasu s výroky o zadlužování lidí (v %)

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Panel Naše společnost PNS_2504, 4. 4. - 19. 4. 2025, 1781 respondentů starších 15 let, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

Soubor dotázaných se názorově rozděluje především podle věku. Nejvýrazněji to bylo u výroku: „půjčovat si...je nesprávné“ (souhlas mezi 33 % dotázaných ve věku do 20 let, ale 66 % mezi dotázanými nad 65 let). U ostatních výroků jsou rozdíly v rozmezí mezi 10-15 % s tím, že vždy mladší generace méně souhlasí s těmi negativními než generace nejstarší a u pozitivních výroků je to naopak. Podobné rozdíly jsme zjistili při porovnání dotázaných, kteří deklarovali, že s příjmy domácnosti vycházejí v pohodě, oproti těm, kteří s příjmy vycházejí velice těžko. Z uvedených výroků byl největší názorový rozdíl u rizika půjček: mezi těmi, kteří jsou v pohodě, 40 % rozhodně souhlasilo, že půjčky jsou vždy rizikem, mezi těmi, kteří vycházejí s příjmy velice těžko, to bylo 66 %. Určitý (ještě statisticky významný vliv) mělo i dosažené vzdělání, avšak rozdíly v názorech byly v rozměru zhruba desetiprocentním. Vždy ale platilo, že dotázaní s vyšším vzděláním méně souhlasili s negativními výroky, než dotázaní s nižším vzděláním (u pozitivních výroků to bylo naopak). S rostoucím stupněm dosaženého vzdělání tak přijatelnost půjčování si peněz roste.

Faktorová analýza (59 % vyčerpané variance) odhalila dva (zase očekávané) vzájemně nezávislé faktory. První z nich zahrnuje nesprávnost dluhů, za které by se měl člověk stydět, doplnění jejich rizikovostí. V druhém faktoru se propojuje, že půjčování a dluhy jsou přirozené a že žít na dluh se vyplácí.

Na závěr jsme pomocí korelační analýzy (Pearsonův korelační koeficient) ověřili, zda a jak mezi sebou souvisí výroky o půjčování a dluhách s přijatelností půjčovat si na bydlení, koupit auta o podnikání a také jak souvisí s hodnocením zadluženosti občanů (viz tabulka 1).

Tabulka 1: Korelace výroků o půjčování a zadlužování s přijatelností půjček (Pearsonův korelační koeficient)

	Bydlení	Auto	Podnikání	Zadluženost občanů
Půjčovat si.... je nesprávné	-,23	-,27	-,28	-,15
Půjčovat si.... je přirozenou součástí života	,18	,26	,15	-,04
Půjčovat si.... člověk se musí tak trochu stydět	-,21	-,27	-,24	-,10
Půjčovat si....je vždy rizikem	-,07	-,13	-,08	-,24
Půjčovat si....se dnes vyplatí	,09	,10	,11	,17

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Panel Naše společnost PNS_2504, 4. 4. - 19. 4. 2025, 1781 respondentů starších 15 let, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

Korelace v absolutní hodnotě vyšší než 0.10 jsou statisticky významné. Záporná znaménka znamenají nepřímý vztah – konkrétně ti, kteří považují půjčování za nesprávné, uvádějí častěji nepřijatelnost půjček na bydlení (-.23), koupi auta (-.27), podnikání (-.28) a zároveň hodnotí zadluženost občanů jako vyšší (.15). Právě kladná korelace v případě výroku, že půjčování se dnes vyplatí, a míry zadluženosti občanů znamená přímý vztah: nesouhlas s výrokem implikuje vysokou míru zadlužení. Z uvedených korelací stojí za pozornost, že jak „riziko“ tak „půjčování se vyplatí“ výrazně méně koreluje se všemi uvedenými případy půjčování si, i když ve znaménkách zachovává pozitivní či negativní vyznění výroku. A dále je třeba si všimnout vyšších kladných korelací těchto případů půjčování s výrokem, že půjčování je přirozenou součástí života. V neposlední řadě je důležitým zjištěním, že tento výrokem nesouvisí s mírou zadluženosti občanů.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Panel Naše společnost, PNS_2504</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Panel Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>4. - 19. 4. 2025</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Vícestupňový stratifikovaný náhodný výběr</i>
<i>Strata:</i>	<i>Kraj (NUTS 3), velikost místa bydliště</i>
<i>Opora výběru:</i>	<i>Registr sčítacích obvodů a budov</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Designové váhy zohledňují počet osob v domácnosti a kalibrační váhy zohledňující křížení velikosti místa bydliště proti NUTS2, a dále věk, vzdělání, pohlaví.</i>
<i>Zdroj dat pro vážení:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1781</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>ER_38, ER_35, ER_36</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>er250617</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>17. června 2025</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Popis výběru respondentů do Panelu naše společnost – Respondenti panelu jsou získáváni pomocí vícestupňového stratifikovaného výběru skupin s opakováním. Oporou výběru je Registr sčítacích obvodů a budov (RSO). Strata výběru jsou kraje ČR křížené s velikostí obce (66 strat). V rámci každého strata je primární jednotka výběru obec. Při výběru obce je zohledňován její počet obyvatel (větší obec má větší pravděpodobnost výběru) a výběr umožňuje opakování výběru obce. V rámci obce je vždy vybráno náhodně 6 adres budov opět s pravděpodobností podle počtu obyvatel budovy (s opakováním). V budově je náhodně vybrána jedna domácnost (bez opakování) a v domácnosti je náhodně vybrán jeden její člen. Tento postup společně s designovými vahami zohledňujícími počet obyvatel domácnosti a post-stratifikačními vahami zajišťuje reprezentativitu výběru vzhledem k cílové populaci.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.]
